

อภิปรายผล

6.1 การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของชุมชนแมคว

การศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยนั้นเป็นแนวคิดที่มีความซับซ้อน และต้องศึกษาอย่างระมัดระวัง เนื่องจากจะยึดตัวแปรหรือดัชนีต่าง ๆ เพียงตัวใดตัวหนึ่ง ไม่ได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางโครงสร้าง วัฒนธรรมของแต่ละสังคมด้วย เพราะการกล่าวแต่เพียงว่ากระบวนการที่สังคมกำลังเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยนั้นสามารถอธิบายด้วยกระบวนการเศรษฐกิจสมัยใหม่ กระบวนการอุตสาหกรรม กระบวนการขยายตัวของเมือง หรือการมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น อาจจะอธิบายได้เพียงบางส่วนของแต่ละสังคมเท่านั้น บุคคลที่เป็นผู้ทันสมัยเขาอาจจะอยู่ในบรรยากาศแบบโบราณก็ได้ 1) ดังที่โรเจอร์ ตั้งข้อสังเกตว่า กระบวนการทันสมัยรวมเอาปัจจัยหลายอย่างทางการศึกษา, ทางการเมือง, ทางสังคม, ทางเศรษฐกิจ และทางส่วนบุคคล 2) กัสฟิลด์ สรุปอีกว่า ลักษณะบางอย่างของประเพณีดั้งเดิมอาจจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย แต่สิ่งที่เก่าหรือโบราณอาจจะไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นสิ่งใหม่ อำนาจหรือแรงของความทันสมัยไม่จำเป็นที่จะต้องทำให้ประเทศเสื่อมลงโดยเฉพาะตัวอย่างที่ประเทศอินเดีย 3)

1) จานง อธิวณิชสิทธิ์. "ความทันสมัย: ลักษณะและปัญหา" สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ 10, 7 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2523) หน้า 33

2) E. Rogers, Modernization among the Peasants : The Impact of Communication (NY: Holt, Rinehart & Winston, 1969). P.15

3) Joseph R. Gusfield, Traditional and Modernity : Misplaced Polarities in the Study of Social Change, in Social Change, PP.333-341. Edited by Eva Etzioni-Halevy and Amitai Etzioni New York : Basicbook, 1973

ผลการศึกษากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ความทันสมัยของชุมชนแม่ควา มีปรากฏการทางสังคมของชุมชนที่สอดคล้อง และมีลักษณะบางส่วนคล้ายคลึงกันกับแนวคิดทั้งกลางข้างต้น กล่าวคือลักษณะความทันสมัยทางค่านเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปสู่สังคมที่มีลักษณะแบบเมืองเพิ่มขึ้น เช่นมีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ การขยายตัวของเมือง มีการยอมรับวิทยาการเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีชีวิตแบบคนในเมือง แต่ขณะเดียวกันชาวบ้านในชุมชนแม่ควาก็ยังคงยึดถือในประเพณีแบบดั้งเดิม มีความศรัทธาในพุทธศาสนา มีความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ เชื่อเรื่องไสยศาสตร์ และเชื่อเรื่องผีปายอยู่ด้วย กล่าวคือ ลักษณะความทันสมัยทางค่านเศรษฐกิจ ในชุมชนแม่ควานั้น ชาวบ้านเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพ คือมีการประกอบอาชีพอื่นแทนการทำนา เช่นในหมู่บ้านหนองป่าครั่ง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมือง ไม่มีชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่มีอาชีพรับจ้างในเมืองเป็นส่วนใหญ่ และมีการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ภายในหมู่บ้านบางรายมีรายได้จากการเปิดหอพักให้นักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพเช่าอาศัยอยู่ ส่วนในบ้านแม่ควา และบ้านมอญ ยังคงมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่บ้าง แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า จะมีการประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ และอาชีพบริการอื่น ๆ มากกว่าการทำเกษตรกรรม ซึ่งพิจารณาได้จากจำนวนการใช้ที่ดินทางการเกษตร และลักษณะทางอาชีพในบทที่ 4

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เด่นชัดมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางการเกษตร ซึ่งถูกเปลี่ยนไปใช้เพื่อกิจการอื่น เช่น เป็นบ้านจัดสรร เป็นหอพักเอกชน เป็นมหาวิทยาลัยพายัพ โดยชาวบ้านจะขายที่ดินให้แก่เอกชน และมหาวิทยาลัยพายัพ โดยเฉพาะในเขตค่านทิศใต้ของหมู่บ้านแม่ควา และทิศตะวันตกของหมู่บ้านมอญ ที่นาส่วนหนึ่งถูกขายให้แก่มหาวิทยาลัยพายัพ เมื่อประมาณ พ.ศ.2517-2518 การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบตอเศรษฐกิจของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านให้ความสำคัญต่อการเกษตรน้อย และมีการเปลี่ยนแปลงไปประกอบอาชีพรับจ้างในเมือง ส่วนในค่านการจ้างแรงงานพบว่า ชาวบ้านที่เป็นเกษตรกร เมื่อมีการเอาแรงงานเกี่ยวข้าวจะมีการจ้างแรงงานโดยใช้เงินเป็นค่าตอบแทนรายวันมากขึ้น ในขณะที่ช่วยเหลือกันมีน้อยลง

ในด้านสังคมวัฒนธรรม จะพบว่าเมื่ชาวบ้านจะเริ่มเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ และยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรต่าง ๆ รวมทั้งเครื่องอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน อาทิ เครื่องใช้ ไฟฟ้าในครัวเรือน มีรถจักรยานยนต์ มีรถยนต์ส่วนตัว ซึ่งเป็นแบบอย่างพฤติกรรมของมาตรฐานการครองชีพในสังคมสมัยใหม่ แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความเชื่อ ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และสิ่งนอกเหนือธรรมชาติ อาทิ เรื่องไสยศาสตร์ การสะเดาะเคราะห์ การเข้าทรง เป็นต้น่าสังเกตว่า คนที่มีอายุมากมีความเชื่อในพุทธศาสนา มากกว่าคนกลุ่มอายุน้อย คนส่วนใหญ่ทุกกลุ่มอายุมีความเชื่อว่าการทำบุญในชาตินั้น เป็นการสะสมบุญบารมีไว้เพื่อความสุขในชาตินี้และชาติหน้า ในเรื่องการให้เหตุผลของการสวดมนต์นั้น กลุ่มคนที่มีอายุน้อยคือ ตั้งแต่ 24-44 ปี ให้เหตุผลว่าสวดมนต์เพื่อทำจิตใจให้สงบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มคนวัยดังกล่าวต้องดิ้นรน แข่งขันในการประกอบอาชีพตามสภาพสังคม ที่ซับซ้อนและกำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงทำให้คนที่เผชิญกับสภาพการณ์ทางสังคมดังกล่าวพยายามหาที่พึ่งทางจิตใจ ในขณะที่คนกลุ่มสูงอายุให้เหตุผลว่า การสวดมนต์เพื่อระลึกถึงพระพุทธเจ้า และเน้นการปฏิบัติธรรมทางศาสนามากกว่า เมื่อพิจารณาจากความเชื่อในพุทธศาสนา โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องการสะสมบุญไว้เพื่อความสุขในชาตินี้และชาติหน้าแล้ว อาจเป็นความเชื่อที่ดูเหมือนจะไปด้วยกันได้กับลักษณะของความทันสมัย คือคนที่สะสมบุญบารมี มีกรรมดี มีฐานะดี ย่อมมีความสุขและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในรูปของวัตถุ เพื่อให้ชีวิตมีความสุขสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งปรากฏอยู่ในบทวิเคราะห์ว่า ชาวบ้านมีความต้องการและความมุ่งหวังในชีวิตค่อนข้างมาก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การมีสุขภาพแข็งแรง ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ต้องการมีเพื่อนบ้านที่ดี ต้องการให้ลูกมีการศึกษา ต้องการมีคนนับถือ และต้องการมีบ้านพร้อมที่ดิน

ฉะนั้นความเชื่อเหล่านี้จึงคง มีปรากฏอยู่ในความนึกคิดของชาวบ้านที่อยู่ในสังคม ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย มีความเติบโตทางวัตถุนิยม อย่างไรก็ตามความเชื่อทางศาสนาก็ยังปรากฏอยู่ในชุมชน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปแต่ก็เปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ และเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ลักษณะปรากฏการณ์เหล่านี้สอดคล้องกับงานของ คอนรัค คิงส์ลีย์

และคณะที่พบว่า 1) สิ่งที่เปลี่ยนแปลงน้อยมากในบ้านกูแคง คือ สถาบันศาสนา วัดยังเป็นจุดศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดของหมู่บ้าน เช่นเดียวกับที่ Moerman พบว่า วัดเป็นศูนย์กลางของชีวิตในชุมชน และเป็นที่แสดงออกซึ่งประเพณีต่าง ๆ ที่บ้านปิง 2) นอกจากนี้ในชุมชนชาวนาภาคเหนือมีความเชื่อทางพุทธศาสนาแล้วยังมีความเชื่อเรื่องผีอยู่ด้วย 3) ในการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะสมัยใหม่ของ หมู่บ้านบางกระที่ เปรียบเทียบกับหมู่บ้านเขา พบว่าการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจการค้าแบบใหม่เข้าไปในหมู่บ้าน จะทำให้ชาวนามีการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม เช่น เปลี่ยนเป็นพ่อค้า ข่างฝีมือ ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ละทิ้งค่านิยมและทัศนคติแบบเก่า เปลี่ยนเป็นยึดถือค่านิยมลักษณะสมัยใหม่แบบตะวันตกทีเดียว อาจจะเป็นกระบวนการผสมผสานกลมกลืนค่านิยมและพฤติกรรมเก่าและใหม่เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ และประชากรในชุมชนนั้นได้รับผลดีขึ้น จากแบบการดำเนินชีวิตที่สะดวกสบายในสังคมสมัยใหม่อย่างเพียงพอ 4)

1) คอนรัก คิงส์ฮิลล์ และคณะ, อ่าวแล้ว

2) Michael Moerman. "Ban Ping's Temple the Center of a Loosely Structured Society" In Anthropological Studies in Theravada Buddhism edited by Mauning Nash. New Haven : Yale University, S.E.A. Studies, Cultural Report Series 13, 1966

3) นฤจร อธิวิจิระจรูญ. ความเชื่อในผีสา่ง เวทมนต์ของชาวนาไทยภาคเหนือ พุทธศาสนาในลานนาไทย การประชุมสมัยที่ 13 องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก 2523, (เชียงใหม่ ทิพยเนตรการพิมพ์, 2523), หน้า 152-153

4) Snit Smuckarn. Peasantry and Modernization : A Study of The Phuan in Central Thailand, thesis P.H.D. Submitted to the University of Hawaii, 1972.

ในด้านการอนามัยและการสาธารณสุข จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมใช้บริการการแพทย์แผนปัจจุบันจากร้านขายยาทั่วไป และไปโรงพยาบาลหรือคลินิก มากกว่าจะไปรักษาแบบโบราณดั้งเดิม แต่ถ้าเมื่อใดการรักษาแผนปัจจุบันไม่สามารถรักษาโรคเรื้อรังบางอย่างให้หายได้ หรือโรคบางอย่างที่อธิบายไม่ได้ตามการรับรู้ของชาวบ้าน เช่นการถูกคุณไสย การเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ ชาวบ้านจะหันมาพึ่งพิงการรักษาโดยอาศัยแพทย์แผนโบราณตามความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ด้วยวิธีการไสยศาสตร์ต่าง ๆ อาทิ รักษาโดยการเข้าทรง การสะเคาะที่เคราะห์ เป็นที่ยึดเหนี่ยวแหล่งสุดท้ายหลังจากที่ล้มเหลวจากการรักษาแผนใหม่ เพราะชาวบ้านยังคงมีความเชื่อศรัทธาในประสิทธิภาพของการรักษาดังกล่าว และเชื่อมั่นในชื่อเสียงของหมอที่รักษาให้ผู้ป่วยสามารถหายป่วยได้หลายราย นอกจากนี้มีข้อน่าสังเกตอีกว่า การรักษาโรคเรื้อรังบางชนิดต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงมาก ชาวบ้านไม่มีความสามารถซื้อบริการสาธารณสุขแผนปัจจุบันที่มีราคาแพงได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า แม้ชาวบ้านจะยอมรับการรักษาแผนปัจจุบันมากกว่าแผนโบราณก็ตาม แต่เมื่อผู้ป่วยที่หมดทางรักษาก็ยังคงอาศัยความเชื่อดั้งเดิมทางศาสนา และสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นแหล่งสุดท้ายที่จะให้ความหวังแก่ผู้ป่วย ซึ่งอาจจะเป็นการผ่อนคลายทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านจิตวิทยาด้วย

ประเด็นที่น่าสนใจมากประการหนึ่งในด้านการสาธารณสุขคือ พฤติกรรมการใช้ยาของชาวบ้าน จากการศึกษาพบว่าเมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยมีพฤติกรรมรักษาโดยการซื้อยากินเอง ร้อยละ 48.1 โดยซื้อจากร้านขายยาทั่วไป ร้านชำในหมู่บ้าน และชนิดของการเจ็บป่วยมักจะเป็นโรคเกี่ยวกับการเป็นหวัด โรคระบบทางเดินอาหาร เช่นท้องร่วง ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นโรคที่สามารถป้องกันด้วยตนเองได้ ถ้ามีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติตน ด้านสุขภาพอนามัย ประเด็นการใช้ยาของชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านขาดความรู้ในการใช้ยามีความเชื่อผิดเกี่ยวกับการใช้ยา ประเด็นนี้จึงควรจะได้ทำการศึกษาวิจัย เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการให้รู้สึกรู้สึกแก่ชาวบ้านให้ถูกต้องต่อไป

ในด้านการศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในชุมชนให้ความสนใจการศึกษามากขึ้น กล่าวคือแม้ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนจบการศึกษาเพียงแค่ระดับ

ประถมศึกษาปีที่ 4 แต่หัวหน้าครัวเรือนมีความมุ่งหวังและมีแนวโน้มให้ลูกหลานมีความรู้
มีการศึกษาเพื่อต้องการเลื่อนฐานะทางสังคมของตนให้สูงขึ้น เช่นสนับสนุนให้เรียนวิชาชีพ
ต่าง ๆ เรียนครู ตำรวจ หรือมีบางรายเรียนถึงระดับปริญญาตรี สิ่งที่พบอย่างชัดเจนใน
หมู่บ้านมอญ หมู่ 1 ต.สันกลาง คือมีผู้เรียนจบระดับอนุปริญญา และปริญญาตรีมากกว่า
หมู่บ้านแมคว และบ้านหนองป่าครั่ง ทั้งนี้เพราะในอดีตรัฐบาลมอญเคยเป็นศูนย์กลางทาง
การศึกษาแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียง ชาวบ้านมอญเองก็สนับสนุนให้บุตรหลานมาเรียน
กันมาก เมื่อพิจารณาจากสถิติของผู้ที่เข้ามาบวชเรียนในวัดบ้านมอญตั้งแต่ปี พ.ศ.2506-
2529 โดยเฉลี่ยปีละ 13 รูป ¹⁾ แม้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 จำนวนผู้บวชเรียนจะลดลง
เพราะคนในหมู่บ้านส่งลูกหลานเข้าไปเรียนหนังสือในเมืองแทนที่จะมาบวชเรียนหลังจาก
จบประถมศึกษาแล้ว นอกจากนี้มีชาวบ้านในหมู่บ้านบางคนได้ส่งบุตรหลานเรียนหนังสือใน
เมือง และเมื่อจบระดับที่สูงกว่าประถมศึกษา, มัธยมศึกษาแล้ว จะรับราชการในเมืองบ้าง
และมีบางคนได้กลับเข้ามาเป็นครูสอนหนังสือในหมู่บ้านด้วย จะเห็นได้ว่า การศึกษามีอิทธิพล
ต่อชาวบ้านที่มีแนวโน้มจะสนับสนุนให้บุตรหลานได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสูงขึ้น กล่าวได้
ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่นำไปสู่ความทันสมัยต่อไป

ในด้านระบบจิตวิทยาแห่งความทันสมัยเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคล
โดยรวมเอาทั้งทัศนคติและคุณลักษณะต่าง ๆ ซึ่ง Inkeles อธิบายความหมายของความ
ทันสมัยตามแนวทัศนคติ และความรู้สึกของบุคคล คือบุคคลที่สมัยใหม่ได้แก่ ผู้ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลง
ในจิตใจคือผู้ที่ได้รับเอาวิธีการคิด ความรู้สึกและการกระทำบางอย่าง ²⁾ นอกจากนี้

1) ที่มา : เอกสารรวบรวมสถิติจำนวนพระ เณร ศิษย์วัดของวัดบ้านมอญ
สัมภาษณ์พระครูสุเนติวรคุณ เจ้าอาวาสวัดบ้านมอญ อายุ 57 ปี วัดบ้านมอญ หมู่ 1 ต.สันกลาง
อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ วันที่ 26 พฤศจิกายน 2530

2) Ales Inkeles, Modernization of Man, in Myron Weiner(ed),
Modernization : The Dynamics of Growth Madras : Voice of America
Forum Lectures, Study Circle Reprints, Higginbothams (P) Ltd, 1967.
P.160

ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีความคิดทันสมัยนั้นมีมากแต่ทุกอย่างก็อยู่ในสังคมนั่นเอง เช่นการสื่อสารติดต่อกับโลกภายนอก การใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน การศึกษา การทำงานในที่อื่นเหมาะสม สถาบันทางสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งความทันสมัยของบุคคลเกิดเป็นผลของความทันสมัยทางสังคม ปัจจัยภายนอกที่ทำให้คนมีความทันสมัยก็คือ กระบวนการพัฒนาตัวเมือง การศึกษา การสื่อสารมวลชน การอุตสาหกรรม และการมีการเมืองเป็นระบบ ¹⁾ ผลการวิจัยในชุมชนแม่ควาพบความทันสมัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตวิทยาที่ประกอบด้วยคุณลักษณะความคิดแบบใหม่ แต่ก็ยังคงมีทัศนคติและการกระทำความเก่าปะปนอยู่ด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาขยายตัวมากประกอบกับการได้รับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ด้วย เช่นความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อการประกอบอาชีพเกษตร ชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 67.9 ยังตอบว่าจะประกอบอาชีพเกษตรต่อไป มีส่วนน้อยคือ ร้อยละ 32.1 ที่ไม่ประกอบอาชีพเกษตร ส่วนความเห็นต่อแนวโน้มของการประกอบอาชีพเกษตรนั้น ชาวบ้านที่มีความเห็นว่าเป็นที่ขึ้น เพราะปัจจุบันมีวิทยาการสมัยใหม่มาช่วยให้ผลผลิตดีขึ้น ส่วนชาวบ้านที่เห็นว่ามีแนวโน้มไม่ดีขึ้น เพราะการทำเกษตรทำให้ยากจน และเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ลำบากขึ้นอีก ความเห็นเรื่องนี้มีผลคล้ายคลึงกับงานวิจัยของสนธิ สมักรการ เกี่ยวกับการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของชาวนาไทย ผลสรุปส่วนหนึ่งพบว่า ชาวนาในหมู่บ้านที่ได้รับอิทธิพลของความทันสมัยมากกว่า มีอัตราการตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพ หรือวางแผนให้บุตรไปประกอบอาชีพอย่างอื่นมากกว่า ทั้งนี้เพราะประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ อันเป็นระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ คือชาวนามีรายได้ไม่พอ ขาดเงินทุน ราคาผลผลิตไม่แน่นอน นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่นคือในสายตาของชาวบ้านเห็นว่าการทำไร่ ทำนาเป็นงานหนักเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอาชีพของเกษตรกรมีสูงขึ้น ²⁾

1) Alex Inkeled, Ibid, P.159

2) สนธิ สมักรการ. "การตัดสินใจเปลี่ยนอาชีพของชาวนาไทย" พัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 13 ฉ.2 (เมษายน, 2516) หน้า 129

ความเห็นในเรื่องการขายที่ดิน มีชาวบ้านส่วนน้อยที่ตอบว่าจะขายที่ดินซึ่งเป็น
ที่อยู่อาศัย แต่คิดว่าขายที่ดินซึ่งเป็นที่น่าอึดหกว่ามีราคาสูง และเห็นด้วยที่มีสภาพแวดล้อม
ของชุมชนจะเปลี่ยนเป็นเมืองมากขึ้น เพราะจะทำให้มีความเจริญชาวบ้านมีงานทำ แต่
ขณะเดียวกันผู้ที่อยู่ในชุมชนไม่ต้องการให้สภาพของชุมชนมีการตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เพราะ
จะเกิดผลทางมลพิษต่าง ๆ ความเห็นและทัศนะต่าง ๆ ดังกล่าวทั้งหมดนี้สะท้อนลักษณะ
ความทันสมัยของผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างมากขึ้น

ส่วนปัจจัยภายนอกที่ทำให้คนมีความทันสมัย ก็คือกระบวนการพัฒนาเมือง การ
สื่อสารมวลชน จะพบว่าจากสถิติ พ.ศ.2526-2529 ชุมชนแม่คามมีการขยายตัวทางประชากร
มีผู้คนมาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น ดังกล่าวไปแล้วในบทที่ 4 และประกอบกับการเปลี่ยนแปลง
ทางด้านอาชีพทำให้มีการประกอบอาชีพรับจ้างต่าง ๆ ในเมืองมากกว่าการทำเกษตร
สำหรับในด้านการสื่อสารมวลชนติดต่อกับภายนอกชุมชน ชาวบ้านมีการรับสื่อสารมวลชนหลาย
ประเภท อาทิวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แทีวีและโทรทัศน์มีบทบาทต่อชาวบ้านค่อนข้าง
สูงกว่าหนังสือพิมพ์ ส่วนการติดต่อกับภายนอกชุมชน หรือการเข้าไปในเมืองเป็นไปอย่าง
สะดวกสบายมาก เพราะมีถนนหนทางที่ปลอดภัยสามารถเดินทางได้โดยรถประจำทางหรือ
ไปโดยจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ส่วนตัวด้วย จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่สามารถเข้าไปใน
เมือง ได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะคนที่ไปทำงานในเมืองทุกวันก็สามารถเดินทางไปและ
กลับได้ภายในวันเดียวกัน ลักษณะทางจิตวิทยาของชาวบ้านอีกด้านหนึ่งคือ ด้านความ
สัมพันธ์ระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้าน พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ญาติพี่น้องยังคง
มีความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่เสมอ ทั้งในเรื่องส่วนตัว เรื่องเศรษฐกิจ หรือยามเจ็บป่วย
ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านก็ยังคงความสัมพันธ์แบบปรองดองมีอยู่เช่นเดิม คือชาวบ้านในละแวก
บ้านเดียวกันรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี การช่วยเหลือกันจะขึ้นอยู่กับขอบเขตของความสัมพันธ์
ที่ใกล้ชิดแตกต่างกัน เช่นการช่วยเหลือกัน ในด้านการเงิน เรื่องส่วนตัว หรือการหางานทำ
มีอัตราส่วนที่น้อย และการกู้ยืมเงินจะต้องมีความผูกพันในรูปของสัญญาที่ถูกต้องตามกฎหมาย
ด้วย และปัจจุบันมีแหล่งกู้ยืมเงินของชาวบ้านมากขึ้น เช่น ชกส. หรือธนาคาร ส่วนใหญ่การ

พึ่งพาอาศัยกันในระหว่างเพื่อนบ้านจะเป็นการช่วยเหลือกันในเรื่องงานบุญงานมงคล พิธีศพ เอาแรงปลูกบ้านเรือน เยี่ยมเยียนเมื่อเจ็บป่วย หรืองานประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมานาน กล่าวโดยสรุปแล้วลักษณะความทันสมัยทางจิตวิทยาของชุมชนแม่ว่าจะปรากฏการกระทำ ความคิด และทัศนคติที่เป็นแบบเก่า และเป็นแบบใหม่ปะปนกันไป ไม่อาจจะแยกอย่างเด่นชัด และโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ และเพื่อนบ้าน เป็นเรื่องของความผูกพันที่ เต็มใจจะให้การช่วยเหลือ และต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันอันเป็นคุณลักษณะเฉพาะของสังคม ชนบทภาคเหนือด้วย ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ แจ็ค เอ็ม พอตเตอร์ ได้กล่าวถึงอุดมคติ พื้นฐานของหมู่บ้านว่า "ในหมู่บ้านเชียงใหม่ทุกคนเหมือนกันหมด เราช่วยเหลือกัน เราต่าง เป็นพี่น้องกัน แต่ในความเป็นจริงก็มีได้ใกล้เคียงกับอุดมการณ์มาก แต่อุดมการณ์เช่นนี้ก็มี ผลกระทบต่อพฤติกรรมอย่าง สมาชิกของหมู่บ้านร่วมมือกันถวายอาหารให้แก่วัด และเพร ทำนุบำรุงรักษาวัด ศาลา สุสาน และถนน พวกเขาร่วมมือกันรักษา และขุดลอกลำคลอง ชลประทาน และแบ่งปันน้ำอันมีค่าจากชลประทาน ในงานศพตัวแทนจากทุกครอบครัวในหมู่บ้านจะมาช่วยเหลือ และทำความเคารพศพ 1)

สำหรับในด้านความทันสมัยทางการเมืองนั้น ก็คือรัฐมีอำนาจเป็นอิสระ และได้รับการสนับสนุนจากพลประชชน การกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนทุกกลุ่ม ให้บุคคลในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกันในทุกกรณี ผู้ปกครองยอมรับว่าความสนใจของประชาชนคือ ความสนใจของชาติและตัดสินใจตามความเห็นของคนส่วนใหญ่ 2) นอกจากนี้ยังรวมถึง

1) แจ็ค เอ็ม พอตเตอร์ ผู้แต่ง นฤจร อิทธิจิระจรัส ผู้แปล โครงสร้างสังคมของชาวนาไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2526) หน้า 59

2) จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. op.cit, หน้า 35

การที่ประชาชนได้มีส่วนในการออกเสียงเลือกตั้ง และการขยายบทบาทของรัฐที่มีขนาดและความซับซ้อนขึ้น¹⁾ ผลการศึกษาในชุมชนแม่คาวจะพบว่า ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองระดับหนึ่ง ถ้าพิจารณาจากปรากฏการณ์โดยทั่วไป กล่าวได้ว่าชาวบ้านให้ความสนใจต่อการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2529 คอนข้างสูง คือไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ร้อยละ 80.6

การปกครองในระดับหมู่บ้านจะมีผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้นำ และมีกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งได้รับการเสนอชื่อจากผู้นำหมู่บ้านและทางฝ่ายอำเภอจะมีหนังสือแต่งตั้งให้ การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านจึงขึ้นอยู่กับผู้นำของหมู่บ้านและกรรมการ ในปัจจุบันนี้กลไกทางการเมือง การปกครอง เริ่มให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น จะเห็นได้จากการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเจ้าหน้าที่ทั้ง 4 กระทรวงหลัก (มหาดไทย, ศึกษาธิการ, สาธารณสุข, เกษตร) นำโครงการหรือกิจกรรมหลากหลายเข้าสู่หมู่บ้าน เช่น โครงการหรือกิจกรรมกองทุนยา การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มหนุ่มสาว แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า โครงการเหล่านี้ได้ถูกนำเข้าไปในหมู่บ้านโดยผ่านทางผู้นำหมู่บ้าน และกรรมการหมู่บ้านมากกว่า ชาวบ้านโดยทั่วไปจะรับรู้ว่ามีกิจกรรมเหล่านี้ได้ก็โดยรับทราบจากผู้นำหมู่บ้านอีกทอดหนึ่ง หรือรับรู้จากเพื่อนบ้านเท่านั้น และกล่าวถึงที่สุดแล้วชาวบ้านเองก็ไม่มีใครรู้สึกว่ามีส่วนร่วมที่แท้จริง หรือเห็นถึงความจำเป็นของการจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวด้วย ดังสะท้อนรูปธรรมอย่างหนึ่งคือ กลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้น ไม่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เช่นกลุ่มแม่บ้าน หรือกลุ่มแม่บ้านบางแห่งก็ไม่มีกิจกรรมเลย หรือกองทุนยาที่ตั้งขึ้นก็ถึงกับล้มเลิกไปในที่สุด ประเด็นดังกล่าวนี้จะพิจารณาว่าโครงการพัฒนาต่าง ๆ ของรัฐนั้นมักจะปรากฏเป็นแบบแผนเดียวกันทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ แต่บางครั้งโครงการบางประเภท ก็อาจจะไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้านบางแห่ง โดยเฉพาะหมู่บ้านเขตชนเมืองที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยเช่นนี้ การจัดโครงการพัฒนาต่าง ๆ จึงต้องทบทวนสภาพพื้นฐานของหมู่บ้านที่อยู่เขตชนเมือง โครงการพัฒนานี้จะแตกต่างจากหมู่บ้านในเขตชนบท

1) Robert H. Lauer. op.cit. p. 316-317

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือข้าราชการ ค่อนข้างน้อยมาก ข้าราชการที่ชาวบ้านรู้จักและคุ้นเคยมากที่สุดมักจะเป็นครู ส่วนพัฒนากร เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่อนามัย ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไม่คุ้นเคย ไม่รู้จักเท่าไรนัก ทั้งนี้เพราะข้าราชการเหล่านี้จะมาพบผู้นำหมู่บ้านเพื่อปฏิบัติงานตามหน้าที่รับผิดชอบเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่โครงการพัฒนาต่าง ๆ ควรจะให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ชาวบ้านแทบจะไม่มีส่วนร่วมในโครงการ หรือกิจกรรม ของรัฐเท่าที่ควร ลักษณะเช่นนี้พบเห็นได้ทั่วไปในสังคมไทย ดังปรากฏในงานวิจัยต่าง ๆ เช่นผลการวิจัยเรื่องทัศนคติของประชาชนที่มีต่อข้าราชการได้สะท้อนความเห็นของประชาชนว่า ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ราชการเป็นภารกิจของข้าราชการโดยเฉพาะ ประชาชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องของควยเพราะไม่สามารถเข้าไปเกี่ยวข้องหรือก้าวเข้าหน้าที่ของข้าราชการ ประชาชนเชื่อว่าข้าราชการเป็นผู้มีอำนาจและไม่ควรขัดแย้ง หรือขัดขวางการทำงานที่ของข้าราชการ ความเชื่อเช่นนี้ทำให้ประชาชนมีท่าทีเป็นฝ่ายยอมรับ (Passive) เคารพเชื่อฟังข้าราชการอยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันแม้มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมากมายในหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการสนับสนุนของทางราชการที่จะทำงานกับประชาชนโดยใช้หลักประชาธิปไตย แต่ผลปรากฏในทางปฏิบัติแล้ว ข้าราชการเป็นผู้ดำเนินงานเอง ส่วนในค่านกลุ่มต่าง ๆ ที่ทำกันในลักษณะจัดตั้งขึ้นเป็นผลงานของข้าราชการ ¹⁾ เช่นงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานกลุ่มสตรีต่าง ๆ พบว่า กลุ่มสตรีที่ดำเนินงานไม่คืส่วนใหญ่มีสมาเหตุมาหลังจากการฝึกอบรมแล้ว สมาชิกไม่มีการพบปะกันเลย ขาดการชักชวนความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม ไม่มีเงินทุน ไม่มีอุปกรณ์สมาชิกไม่มีเวลาและขาดความต่อเนื่องในการติดตามงานของเจ้าหน้าที่ ²⁾ อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสังเกต คือ แม้ว่าปัจจุบันการพัฒนาชุมชนในหมู่บ้านต่าง ๆ เน้นกระบวนการโดยใช้ชาวบ้าน

1) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อข้าราชการ
รายงานการวิจัย (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517) หน้า 102-111

2) กองวิจัยและประเมินผลกรมพัฒนาชุมชน ปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรค
ต่อการดำเนินการของกลุ่มสตรี. รายงานการวิจัย พ.ศ.2524, หน้า 23-24

มีส่วนร่วม แต่ทางปฏิบัติชาวบ้านยังเป็นเพียงผู้รับโครงการมาปฏิบัติร่วมกับเจ้าหน้าที่หรือร่วมประโยชน์จากโครงการ และโครงการหลาย ๆ โครงการไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน 1)

ได้มีการโต้แย้งในทางวิชาการอยู่สองฝ่ายในประเด็นของกระบวนการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยฝ่ายแรกมีความเชื่อว่า ค่านิยม ทัศนคติ จะต้องเปลี่ยนไปก่อนที่จะมีการสร้างระเบียบใหม่ทางสังคมขึ้น ฝ่ายที่สองมีความเชื่อขัดแย้งว่า ค่านิยม ทัศนคติจะเกิดเปลี่ยนตามมาเมื่อคนมีโอกาสและมีแรงจูงใจ 2) จากการศึกษาในชุมชนแม่ควาไม้อาจจะสรุปหรือมีข้อยุติตามข้อโต้แย้งดังกล่าวได้ชัดเจนนัก

เนื่องจากว่าชาวบ้านในชุมชนแม่ควายอมรับความทันสมัยด้านเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และมีโอกาสติดต่อกับชุมชนเมืองในเชียงใหม่ เพราะการคมนาคมสะดวก ประกอบกับสื่อมวลชนมีส่วนช่วยให้ชาวบ้านต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตามแบบอย่างชีวิตของคนในสังคมเมืองมากยิ่งขึ้นทำให้ชาวบ้านมีค่านิยม ทัศนคติอย่างใหม่แบบทันสมัยเกิดขึ้นตามการหลั่งไหล และการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุนิยม แต่อย่างไรก็ตามค่านิยมทัศนคติอย่างใหม่ดังกล่าว ไม่ได้เปลี่ยนไปทั้งหมด ชาวบ้านยังคงมีค่านิยมทัศนคติดั้งเดิมทางพุทธศาสนา ยึดถือประเพณี มีความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติอยู่ ฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่ากรณีของชุมชนแม่ควาทั้งค่านิยม ทัศนคติของชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปจริง แต่ไม่อาจจะสรุปได้ว่าความทันสมัยทางวัตถุจะทำให้ค่านิยม ทัศนคติแบบเดิม เปลี่ยนไปก่อนที่จะยอมรับความทันสมัยอย่างใหม่ ขณะเดียวกันค่านิยม ทัศนคติแบบเดิม ก็ได้เปลี่ยนแปลงทั้งหมดตามโอกาสที่ได้รับความทันสมัยอย่างใหม่ด้วย ซึ่งประเด็นนี้จะได้ทำการศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจงต่อไป

1) พิมพ์วัลย์ ปรีคาสวัสดิ์. ระบบบริหารจัดการระดับอำเภอเพื่อสนับสนุนนโยบายการมีส่วนร่วมของประชาชน ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527

2) Myron Weiner, ed., Modernization : The Dynamics of Growth (New York : Basic Book, 1966) p.12

6.2 ความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อมหาวิทยาลัยพายัพ และสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนแม่คาว

โดยทั่วไปความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อมหาวิทยาลัยพายัพค่อนข้างดี เพราะมีความเห็นว่ากรมมหาวิทยาลัยพายัพมาตั้งอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ทำให้ชุมชนเจริญขึ้นมาก ชาวบ้านมีรายได้จากการสร้างหอพักให้นักศึกษาเช่า มีรายได้จากการขายอาหาร รับจ้างซักรีดเสื้อผ้าให้นักศึกษา นอกจากนี้สภาพถนนและการคมนาคมสะดวกสบาย ส่วนความคิดเห็นที่ไม่ดีต่อมหาวิทยาลัยพายัพมีน้อยมาก โดยมีเหตุผลว่ามหาวิทยาลัยไม่มีบทบาทในการมาช่วยเหลืออะไรให้แก่ชุมชน และการมีมหาวิทยาลัยในบริเวณนี้ทำให้ผู้คนพลุกพล่าน นักศึกษาในหอพักก่อความรำคาญแก่ชาวบ้านในเวลากลางคืน เช่นส่งเสียงดัง และเกิดอุบัติเหตุบ่อยขึ้น ประเด็นที่น่าสนใจประการหนึ่งคือ ความเห็นทางทางสังคมระหว่างชาวบ้านในชุมชนและมหาวิทยาลัยพายัพ ถึงแม้ว่าชาวบ้านในชุมชนแม่คาว และมหาวิทยาลัยต่างก็มีสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมภารกิจหน้าที่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัยที่มีต่อชุมชนแม่คาวมีค่อนข้างน้อย ในสายตาของชาวบ้านที่อาศัยในบริเวณนี้ ดังเช่นทัศนคติของชาวบ้านผู้หนึ่งสะท้อนว่า "เวลาทางพายัพมีงานก็อยากจะเข้าไปเที่ยว แต่ชาวบ้านเกรงใจกลัวเขาจะไม่ให้เขา" และมีชาวบ้านอีกหลายรายก็สะท้อนทัศนคติอื่น ในทำนองเดียวกันอีกว่า "ที่พายัพมีแต่คนรวยเท่านั้น ชาวบ้านไม่กล้าเข้าไปสัมพันธ์ด้วย" โดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่ในเขตหมู่บ้านมอญ ต.สันกลาง สะท้อนทัศนคติต่อมหาวิทยาลัยพายัพว่า "เราก็ต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้สนใจพายัพ เพราะห่างไกลกันมาก"

ในส่วนปัญหาและความต้องการของชุมชนแม่คาว ชาวบ้านส่วนใหญ่ตอบว่าไม่มีปัญหาแต่มีเพียงร้อยละ 35.9 เท่านั้นที่ตอบว่ามีปัญหา เช่นปัญหาสภาพทางนิเวศที่เกิดจากระบบการระบายน้ำซึ่งไม่ดี การขาดแหล่งน้ำในการเกษตรฤดูแล้ง ปัญหาถนนหนทาง ปัญหาการขายข้าวไม่ไ้ราคาในหมู่บ้านมอญ ปัญหาอื่นที่น่าสนใจมากคือปัญหาการศึกษา ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบ Indepth-Interview ครูใหญ่ และครูบางคนในโรงเรียน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาทางสภาพแวดล้อมในครอบครัวของเด็กนักเรียน ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรม

การเรียน และความประพฤติโดยทั่วไปของเด็กนักเรียนที่แตกต่างกัน เด็กนักเรียนจำนวนมากที่เรียนอยู่ในหมู่บ้านมักจะมีฐานะค่อนข้างยากจน มีปัญหาครอบครัวพ่อแม่ทะเลาะกัน และมีการหย่าร้างกันมาก เด็ก ๆ จึงอยู่ในความดูแลของญาติผู้ใหญ่ที่เป็นปู่ย่า หรือตายาย เช่นกรณีหมู่บ้านแม่คาว มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นประมาณ 76 คน มีเด็กนักเรียนที่อยู่กับพ่อแม่ร้อยละ 64.47 เด็กนักเรียนที่พ่อแม่หย่าร้างกัน ต้องอยู่ในความดูแลของญาติผู้ใหญ่หรืออยู่กับพ่อ หรือแม่คนใดคนหนึ่ง มีจำนวนร้อยละ 31.26 เด็กนักเรียนที่อาศัยอยู่กับพระที่วัด มีร้อยละ 3.95 ¹⁾ หรือกรณีโรงเรียนที่หนองป่าครั่ง ครูใหญ่สะท้อนทัศนคติว่า "นักเรียนที่นี่มีปัญหา ฐานะไม่ดี เด็กไม่มีความพร้อมในด้านการเรียน และเด็กบางคนซึมเศร้า บางคนก้าวร้าว ²⁾ ในกรณีหมู่บ้านมอญมีนักเรียนทั้งสิ้น 77 คน มีเด็กนักเรียนยากจนจำนวน 25 คน นักเรียนขาดอาหารกลางวัน 3 คน นักเรียนที่ขาดเครื่องเขียนเครื่องแบบนักเรียน 24 คน ³⁾ สำหรับบ้านมอญมีลักษณะพิเศษบางประการต่างจากอีกสองหมู่บ้านที่ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนบางคนมีความกระตือรือร้น ส่งเสริมให้ลูกเรียนหนังสือมาก นิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองตั้งแต่เด็ก ครูใหญ่ได้พูดถึงว่า "ในปัจจุบันนี้มีโรงเรียนอนุบาลของเอกชนแข่งขันกันมาก เด็กนักเรียนในหมู่บ้านหลายคนจะไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนอนุบาลร่มเย็น หรือโรงเรียนอนุบาลเศรษฐศิลป์ ซึ่งอยู่ปากทางหมู่บ้าน โดยจะมีรถมารับเด็กนักเรียนอนุบาลถึงในหมู่บ้านด้วย" ปัญหาการศึกษาของชุมชนแม่คาวยังมีประเด็นน่าจะได้ทำการศึกษาต่อไป คือเด็กนักเรียนที่อยู่ในเขตเมืองซึ่งยากจน และขาดอาหารกลางวันรับประทาน มีปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนแห่งนี้ และปัญหาที่สำคัญอีกคือ เด็กนักเรียนที่จบระดับประถมแล้ว ก็ไม่สามารถเรียนต่อในชั้นสูงได้ เพราะมีปัญหาเศรษฐกิจ

-
- 1) ที่มาข้อมูล : ครูใหญ่โรงเรียนบ้านแม่คาว
 - 2) ที่มาข้อมูล : ครูใหญ่โรงเรียนหนองป่าครั่ง
 - 3) ที่มาข้อมูล : ครูใหญ่โรงเรียนบ้านมอญ

ในส่วนปัญหาสังคมอื่น ๆ ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับการเล่นการพนัน การศึกษาเสพติด มีอยู่ประปรายในชุมชน แต่อย่างไรก็ตามขณะนี้โครงการพัฒนาหมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง เริ่มกระจายความคิดเข้าสู่ชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านละแวกอบายมุขต่าง ๆ และไม่เสพติดมีนเมา โครงการดังกล่าวนี้หมู่บ้านแมคาวเริ่มมีการรณรงค์ตั้งแต่ปลายปี 2529 เพราะเป็นคำสั่งจากทางอำเภอ ผู้ใหญ่บ้านจึงสนองนโยบายดังกล่าวต่อไป ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับโครงการนี้คือ โครงการดังกล่าวชาวบ้านในชุมชนมีการรับรู้กิจกรรมนี้อย่างไร และมีส่วนร่วมหรือไม่เพียงใด เพราะความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้าน ประเด็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการทำกิจกรรมและโครงการพัฒนานั้น นอกจากขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านแล้ว ยังขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำชุมชนมากพอสมควร แต่สิ่งหนึ่งที่ได้จากการศึกษาในชุมชนแมคาวพบว่า ชุมชนแมคาวภายในหมู่บ้านยังมีปัญหาของความไม่สามัคคี และยังมีความขัดแย้งกันอยู่บางระหว่างผู้นำหมู่บ้านและชาวบ้านบางกลุ่ม เพียงแต่ภาพความขัดแย้งยังไม่ปรากฏให้เห็นชัด เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาประเด็นนี้อย่างเฉพาะเจาะจง แต่สิ่งที่พบคือความไม่พอใจในผู้นำหมู่บ้าน และความไม่สามัคคีกันย่อมเป็นอุปสรรคต่อการทำกิจกรรมหรือดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ อย่างแน่นอน มีชาวบ้านผู้หนึ่งสะท้อนความเห็นที่ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้านว่า "ไม่ชอบพอหลวง เพราะพอหลวงไม่สนใจชาวบ้านเข้าพบยาก" นอกจากนี้คุณลักษณะของผู้นำชุมชนในทัศนะของชาวบ้านจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม และมีความซื่อสัตย์ จึงจะได้รับความไว้วางใจ และเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านทั่วไปด้วย

สำหรับความเห็นของชาวบ้านที่ต้องการให้มหาวิทยาลัยพายัพบริการชุมชนในด้านต่าง ๆ นั้น มีหลายประเภทเช่น การพัฒนาถนนหนทาง ไฟฟ้า ปรับปรุงเหมืองฝาย การศึกษา การสาธารณสุข ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น การจัดงานวันเด็กในหมู่บ้าน เป็นต้น ประเด็นที่สามารถจะพิจารณาจากความต้องการเหล่านี้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านในชุมชนมีความคาดหวังจากมหาวิทยาลัยมาก โดยเฉพาะความคาดหวังที่จะให้มหาวิทยาลัยพัฒนาชุมชนในด้านการคมนาคมหรือสิ่งก่อสร้างที่เป็นถาวรวัตถุ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในศักยภาพที่มหาวิทยาลัยจะให้บริการได้

ฉะนั้นในประเด็นนี้จึงเป็นเรื่องที่จะต้องนำมาพิจารณาต่อไปให้เหมาะสม และสิ่งที่มหาวิทยาลัยจะให้บริการชุมชนก็คงจะต้องอยู่ในขอบเขต และศักยภาพที่มหาวิทยาลัยจะทำได้ เช่นบริการในเรื่องการศึกษา หรือในด้านการอนามัยสาธารณสุข เป็นต้น

ประเด็นที่น่าสนใจที่เป็นความต้องการของชาวบ้านคือ

1. เรื่องการมีปัญหาน้ำขังท่วมในหมู่บ้าน โดยชาวบ้านให้เหตุผลว่าเป็นเพราะความเจริญของการก่อสร้างสถานที่ต่าง ๆ อาทิการสร้างมหาวิทยาลัย หรือการมีหมู่บ้านจัดสรรหลายแห่ง มีการถมที่ดินให้สูงขึ้น ในฤดูฝนมักจะมีน้ำขังในหมู่บ้านเป็นเวลานาน และไม่มีทางระบายน้ำออก ซึ่งเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่ชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้มีความต้องการแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วนด้วย

2. ความต้องการของชาวบ้านที่ขอสร้างถนนเชื่อมตอระหว่างหมู่บ้านกับมหาวิทยาลัยพายัพ

3. ความต้องการของชาวบ้านที่เรียกร้องและพยายามดำเนินการอยู่แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ คือต้องการสร้างฝายคอนกรีต แทนฝายท่าลี่ ซึ่งเป็นฝายไม้ไผ่แบบเดิม โดยชาวบ้านในชุมชนอ้างเหตุผลว่า ถ้าสร้างฝายคอนกรีตแล้ว จะเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านที่มีพื้นที่นาในละแวกนี้ ในฤดูแล้งฝายคอนกรีตจะสามารถเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเพาะปลูกพืชอื่น ๆ เช่นปลูกถั่วลิสงได้ ปัจจุบันนี้ชาวบ้านจะปลูกถั่วในฤดูแล้ง จะต้องเจ่าน้ำบาคาลขึ้นมาใช้ เสียค่าใช้จ่ายในการลงทุนสูง

กล่าวโดยรวมในประเด็นเรื่องระบบการระบายน้ำขัง, เรื่องการสร้างถนนเชื่อมตอระหว่างหมู่บ้านและมหาวิทยาลัย เป็นเรื่องที่จะต้องมีการทบทวนพิจารณากันอย่างรอบคอบ และมีความซับซ้อนพอสมควร ซึ่งคงจะต้องมีการร่วมมือกันกับบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งทางฝ่ายเทศบาล, ทางผู้บริหารของมหาวิทยาลัย แต่ในด้านการให้บริการชุมชนของมหาวิทยาลัยก็จะทำได้แต่เพียงขอบเขตที่สามารถจะกระทำและเอื้ออำนวยได้เท่านั้น ในกรณีของการสร้างฝายคอนกรีตเป็นประเด็นน่าสนใจว่า การที่ชาวบ้านเรียกร้องที่จะให้มีการสร้างฝายดังกล่าวปัจจุบันการใช้ที่ดินในบริเวณชุมชนแห่งนี้มีการใช้พื้นที่ทางการเกษตรลดลงมาก

ประกอบกับที่ดินมีราคาสูงมาก การทำนาก็อาจจะไม่ได้ผลคุ้มทุนเท่าที่ควร ถ้าหากว่ามีการสร้างฝายคอนกรีต หรือไม่มีการสร้างฝายคอนกรีตขึ้นก็ตาม จะมีผลกระทบตอชาวบ้านในชุมชนนี้อย่างไรบ้าง ฉะนั้นประเด็นนี้จึงน่าจะนำไปศึกษาข้อมูล และทำการวิจัย เพื่อการตัดสินใจที่ถูกตอต่อไป

6.3 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นเจ้าของที่ดินและใช้ที่ดินในชุมชนแม่คาว

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้ที่ดินบริเวณชุมชนแม่คาว นอกจากเกษตรกรแล้ว มีเจ้าของกิจการหอพัก บ้านจัดสรรบริเวณผู้อยู่อาศัยที่รวมทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัยพายัพส่วนหนึ่ง ได้ให้ความเห็นว่า การใช้ที่ดินในบริเวณชุมชนแห่งนี้ต้องมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของหอพักนักศึกษา มีร้านค้าย่อยเพิ่มจำนวนขึ้นอีก สำหรับความคิดเห็นของบุคคลที่ดำเนินกิจการธุรกิจต่าง ๆ บริเวณนี้ มีความเห็นสอดคล้องว่า บริเวณชุมชนแม่คาวยังไม่เหมาะสมต่อการลงทุนทำธุรกิจอื่น ๆ ใด เพราะยังเป็นชุมชนขนาดเล็ก ประกอบกับผู้อยู่อาศัยในชุมชนอยู่ใกล้ตัวเมืองเดินทางติดตอได้อย่างสะดวก แต่ในปัจจุบันผู้ที่ดำเนินกิจการหอพักต่างเห็นว่า การสร้างหอพักสำหรับนักศึกษายังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับบริเวณชุมชนใกล้มหาวิทยาลัย แม้ว่าผลตอบแทนกำไรจากการลงทุนจะไม่มากนัก และการดำเนินกิจการหอพักก็ยังมีประสพปัญหาการบริหารภายในหอพักอีกมากมาย ดังเช่นผลการวิจัยเรื่องการศึกษาคอการของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีหอพักในจังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลว่านักศึกษาต้องการหอพักเพิ่มขึ้นและต้องการหอพักอยู่ใกล้กับสถานศึกษาใกล้แหล่งขายอาหาร ไม่ต้องการให้หอพักอยู่ไกลแหล่งบันเทิง ส่วนในค่านาปัญหาที่ผู้บริหารหอพักประสพปัญหาคอคล้ายกันมากที่สุดคือ นักศึกษาชอบเล่นการพนัน คืมสุรา สงเสียงคัง ในหอพัก เวลากลางคืน ปัญหาของลงมาคือการลักขโมย การฝ่าฝืนกฎระเบียบของหอพัก เช่นพามุคคลภายนอกเข้ามาในหอพักโดยไม่ได้รับอนุญาต การประกออาหารในห้องพัก การหนีออกจากหอพักในยามวิกาล และปัญหาสุดท้ายคือ ปัญหาการคางชำระคาคหอพัก ¹⁾ ประเด็นที่จะตอ

1) ชีวิน อินแสง , เบญจา ออนท่อม และแสงระวี อนันตพานิช. การศึกษาความต้องการของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีหอพักในจังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยพายัพ พ.ศ.2529

พิจารณาในเรื่องนี้คือ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 5 มีความเห็นที่หลากหลายจากผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งรวมทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนหนึ่ง และผู้เป็นเจ้าของประกอบกิจการบ้านจัดสรรและหอพัก ต่างมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป ทั้งที่เห็นด้วยกับการที่ควรจะมีหอพักนักศึกษาใกล้มหาวิทยาลัย ทำให้ชาวบ้านมีเศรษฐกิจดีขึ้น ประกอบกับเป็นนโยบายของมหาวิทยาลัยที่จะมีบริการหอพักแก่นักศึกษาในอนาคตกด้วย แต่ผู้ที่เห็นด้วยมีข้อวิจารณ์ว่า เจ้าของหอพักควรจะมีการควบคุมนักศึกษาให้เข้มงวด ไม่ส่งเสียงรบกวนจนเกินไป ค่านที่ไม่เห็นด้วยให้เหตุผลว่า เป็นการรบกวน ความเป็นส่วนตัวของผู้อยู่อาศัยในบริเวณนี้ และทำให้พลุกพล่าน ไม่เหมาะสมเป็นที่พักอาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีหอพักนักศึกษามาก ๆ จะส่งเสียงดัง ทำความรำคาญแก่ผู้อยู่อาศัย ดังนั้นในประเด็นนี้จะพิจารณาว่า ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนต่าง ๆ เห็นสอดคล้องว่า ชุมชนแห่งนี้ต้องมีการเปลี่ยนแปลง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีหอพักเพิ่มขึ้นคงจะขึ้นอยู่กับ การขยายตัวของมหาวิทยาลัยพวยัพด้วย และการมีหอพักยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักศึกษาต่างจังหวัดที่ควรจะมีบริการหอพักที่ใกล้สถานที่เรียน ขณะที่ในสภาพปัจจุบันมหาวิทยาลัยยังไม่ถึงบประมาณที่จะดำเนินการค่านนี้ได้ ก็น่าจะเปิดโอกาสให้เอกชนได้ดำเนินการต่อไป แต่ประเด็นเรื่องนี้อยู่ที่ ปัญหาทางการบริหารของหอพักมากกว่า ฉะนั้นผู้บริหารหอพักใกล้มหาวิทยาลัยควรมีกฎระเบียบที่รัดกุม และควบคุมผลที่จะเกิดขึ้นในการส่งเสียงรบกวนต่อผู้อยู่อาศัยในชุมชน.